

ע"פ 779 - פלוני נגד מדינת ישראל

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעוורים פליליים

ע"פ 779/15

כבוד השופט ע' פוגלם
כבוד השופטת ד' ברק-ארז
כבוד השופטת ע' ברון

לפני:

פלוני

המערער:

נ ג ד

מדינת ישראל

המשיבה:

ערעור על גזר דין של בית המשפט המוחזוי בבאר שבע
מיום 07.01.2015 בת"פ 44105-12-13 שניתן על ידי
כבוד השופט א' ביתן

(30.3.2015)

י' בניסן תשע"ה

תאריך הושיבה:

עו"ד מוטי יוסף

בשם המערער:

עו"ד נילי פינקלשטיין

בשם המשיבה:

פסק דין

השופטת ד' ברק-ארז:

עמוד 1

1. המקרה שבפנינו הוא מקרה יוצא דופן של הצלחה שיקומית. בנסיבות אלה, התקשינו בגזירת עונשו של המערער, אשר ביצע עבירה חמורה, לאחר שנים שבהן התקשה בהשתלבות במסגרות ואף עשה שימוש בסמים. עם זאת, בסופו של דבר, הגיעו לככל דעה כי יש לתת בכורה לשיקול השיקומי. אם לא נעשה כן במקרה של מהליך שיקומי מתמשך ומוציא, שתואר על-ידי כל הגורמים המתפלים תוך שימוש בסופרלטיבים שאינם מקובלים – אימתי תהא משמעותו לאמירה כי ניתן לתת עדיפות לשיקולי שיקום.

עיקרי העבודות וההלכים הקודמים

2. המערער וחברו החליטו לשודד נהג מונית באימי סcin וליטול ממנו כסף מזומן. ביום 22.9.2013 הם עשו כן, תוך שהם נוטלים מהנהג 500 שקל בمزומנים. המערער נעצר ביום 18.12.2013 והוא מיד מביאו למשטרה. בפועל, הוא החזק במעצר בחמשה חודשים. כתוב האישום נגד המערער הוגש לבית המשפט המחוזי בבאר-שבע (ת"פ 13-12-44105, השופט א' ביתן), ועוד טרם שמיית הריאות הוא הודה גם בבית המשפט בכתב אישום מתוקן שנעשה במסגרת הסדר טיעון. ביום 2.4.2014 הוא הורשע על-פי הودאותו, וביום 7.1.2015 ניתן גזר דין.

3. כמו שטרם מלאו לו 21 שנים הוכן בעניינו של המערער תסקיר מבחן. תסקיר המבחן מיום 25.5.2014 הציג את נסיבות חייו הקשות של המערער, שככלו מעבר בין מסגרות, פגעה מינית שחווה בילדותו, אי-גיאס לצבעה בשל מעורבותו בפליליים ושימוש בסמים. באותו שלב המליך שירות המבחן לדוחות את הדיון בעניינו של המערער בשלושה חודשים שבמהלכם הוא ישותב בהליך טיפול במרכז "קשב לנוער" (להלן: מרכז הטיפול) וכן יערך ניסיון לבחון את התאמתו להליך של צדק מאחה. מאז החל המערער בתהליך שיקומי ממשועורי הנמשך עד עצם היום זהה.

4. התסקיר המשלים בעניינו של המערער הוגש ביום 3.9.2014. מן התסקיר עולה כי המערער השתתף בהצלחה בהליך של צדק מאחה, שבמסגרתו המערער הקראי למטלון מכתב התנצלות ואף סוכם על תשלום פיצוי בסך של 1,500 שקל שכבר באויה עת שולם מהם 1,000 שקל. שירות המבחן ציין בתסקיר המשלים את השתתפותו החיובית של המערער במרכז הטיפול ואת התמדתו. שירות המבחן העיריך באויה עת כי המערער הוא צער בלתי בשל הזיקוק למסגרת תומכת, וכי חשיpto לסייעו שוליה אינטנסיבית רבה עלולה לפגוע בהליך הטיפול שבו החל. שירות המבחן המליך להימנע משילוח המערער למאסר בפועל, ותחת זאת להטיל עליו עונש מוחשי קצר של מאסר בעבודות שירות, מאסר על תנאי וצו מבחן למשך שנה.

5. בבאו לגוזר את עונשו של המערערbia בית המשפט המחוזי ביחסו את נסיבותיו האישיות הקשות של המערער, את חרطתו ואת השיפור באורחות חייו -শיקולים לכולא. לצד זאת, בית המשפט המחוזי שקל – לחומרא – את חומרתה של העבירה שבאה הורשע המערער ואת מדיניות הענישה המחייבת הנוגגת ביחס אליה. בסופו של דבר, הוא קבע כי שיקול השיקום מצדיק אמנם התחשבות בעונשו של המערער, אך לא סטיה ממתחם העונש ההולם, לאחר ששיתוק השיקום אינו יכול לגבור לחייב על שיקולי הענישה האחרים. על כן, בסופו של דבר, בית המשפט המחוזי השית על המערער עונש שכלל גם מרכיב של מאסר בפועל, גם אם נמוך יחסית, כدلיקמן: 18 חודשים מאסר בפועל בגין ימי מעצרו, 6 חודשים מאסר על תנאי למשך שלוש שנים מיום שחררו ממאסר, כשהתנאי הוא שלא יעבור עבירות רכוש או אלימות שהיא פשע. בית המשפט המחוזי הוסיף כי בשל הסדרת הפיצוי למטלון במסגרת ההליך של צדק מאחה אין מקום לחיבת המערער בתשלום פיצוי נוסף למטלון.

6. לצד הערעור על פסק דיןו של בית המשפט המחויז הגיש המערער לבית משפט זה גם בקשה לעכב את ביצוע מרכיב המאסר בפועל בעונשו. הדיון בבקשתו התקיים ביום 8.1.2015, ובו נמסרו פרטיהם בדבר המשך התהיליך השיקומי של המערער. העובדת הסוציאלית המלאוה את המערער במרכז הטיפול, שנכחה בדיון, לא חסכה אף מילת שבח לתיאור ההתקדמות המשמעותית שחלתה אצל המערער, שהוגדרה על-ידה כמרקחה המוצלח ביותר של שיקום שבו נתקלו במסגרתמרכז הטיפול. לאחר ששמעו טיעוני הצדדים ובהמלצת בית המשפט המדינה הודיעה על הסכמתה לעיכוב ביצועו של מרכיב המאסר בפועל בעונשו של המערער.

הערעור

7. בעיקרו של דבר, הערעור שבפניו נسب כלו על התהיליך השיקומי שהמערער עבר בהצלחה, וממשיר להtmpmid ולהצליח בו.

8. עדכון באשר לתהיליך זה הציג בפנינו במכבתה של העובדת הסוציאלית המלאוה את המערער במרכז הטיפול ובתשkieor עדכני של שירות המבחן. מכל אלה למדנו על התהיליך שיקום שתואר כ"משמעותי ביותר" הכלל "שינוי عمוק" בהתנהגות ובדרך חשיבה" במתכונת הנחשב ל"דוגמא ומודפת לטיפול מוצלח" (כאמור במכבתה). שירות המבחן אף עמד על כך שהטיפול האינטנסיבי סייע למערער לראשונה לחזור להימנע מטעות בסיסים לתקופה ממושכת. המלצותו של שירות המבחן במקרה זה הייתה כי ישת על המערער עונש מסר שירותה בדרך של עבודות שירות, וכן ניתן בענינו צו מבן לתקופה של שנה, שבמהלכה הוא ימשיך את השתתפותו במרכז הטיפול ויבצע בדיקות שתן שיבתיו את המשך המעקב באשר לשאלת השימוש בסמים.

9. מנגד, טענה המדינה שיש לדוחות את הערעור, בהדגישה את חומרת העבירות שבנה הורשע המערער. לשיטת המדינה, ההתחשבות במערער הייתהיפה לשלב ההחלטה על עיכוב הביצוע של מאסרו, באופן שאפשר את המשך התהיליך השיקומי. כתע, כך טען, המערער יוכל להתמודד עם הצורך לצורכי לרצות עונש מסר תוך שימוש בכוחות שגיים במסגרת התהיליך השיקומי. לבסוף, טענת המדינה כי אין בשיקום כשלעצמם כדי ליתר את חובתו של המערער לתת את הדיון על מעשיו, וכי העונש הקל יחסית שנגזר אליו מבטא את שיקולי השיקום כראוי.

דיון והכרעה

10. לא בלב קל – אבל מטור שכנו שכך ראוי לעשות במקרה מיוחד זה – הגענו לכל דעה שדין הערעור להתקבל.

11. סעיף 40 לחוק העונשין, התשל"ז-1977 מתחווה את המסגרת להתחשבות בשיקום בענישה. לפי סעיף-קタン (א) כאשר הנאשם השתקם או יש סיכוי ממש שישתקם רשייא בית המשפט להרג מתחם העונש העולם. בנוסס לכך, לפי סעיף-קタン (ב) ההתחשבות בשיקול השיקומי תישא ביחס לעבירות בעלות חומרה יתרה רק "בנסיבות מיוחדות יוצאות דופן", לאחר שבית המשפט שוכנע שהן גברות על הצורך לקבוע את העונש במתחם העונש ההולם". תחשחנו היא שmailto אלה של החוק נכתבו כשםקרה כמו זה של המערער עומד נגד עינוי של המחוקק. תהיליך השיקום של המערער תואר כיוצא דופן, לא פחות מכך. לאחר מהלך חיים מורכב וקשה, שבו לא הצליח להתרומות מעלה לקשיי חייו –

הוא אחז בהזדמנות שניתנה לו ולא הרפה. המערער הוא אדם צעיר הנמצא בראשית חייו. שיקומו ייטיב לא רק אליו, אלא עם החבורה כולה. בנסיבות אלה, אנו סבורים שיש בתהילך שüber המערער כדי להצדיק סטיה ממתחם העונש ההולם בנסיבות העניין ולתת בכורה לשיקולי השיקום (ראו עוד: ע"פ 7459/12 שיבר נ' מדינת ישראל, פסקה 6 (20.6.2013); ע"פ 1903/13 עיאשה נ' מדינת ישראל, פסקה 7 (14.7.2013) (להלן: עניין עיאשה); ע"פ 5146/14 אורן נ' מדינת ישראל, פסקה 14 (5.2.2015) (להלן: עניין אורן)).

12. בקבילת הערעור אנו נוטנים משקל משמעותי ממשעוני לזמן הנוסף שהלך מאז ניתן גזר דין של המערער. המשך המוצלח של התהילך השיקומי מאז ניתן גזר דין של בית המשפט המחויז מטה לשיטתנו את הקפ במקרא מיוחד זה לעבר השיקום, במובן זה שלא מדובר עוד רק ב"פוטנציאלי שיקומי", אלא בהצלחה ממומשת של התהילך השיקום עד כה (והשוו: עניין עיאשה וuneiין אורן לעיל). יש לציין, כי המערער שהוא כבר חמשה חדשים במעצר, וכי שירות המבחן חזר והציג את המשמעות השלילית שתהיה לשילוחו בשלב זה לתנאי קליה לאחר התהילך שעבר.

13. אנו מבקשים להציג את המובן מלאלו. פסק דיןנו זה אינו מבטא שינוי בנסיבות העניינה בכל הנוגע למעשי שוד בכלל, ולמעשי שוד נקלים של נהגי מוניות, החשופים באופן מיוחד להיפגע בדרך זו, בפרט. אולם, במקרים זה, השיקום אינו רק מושאלת לב או תקווה. הוא הפרק נגד עינינו למציאות שלא ניתן להפנות לה עורף. המובהקות שלו היא שמהווה אותן "נסיבות מיוחדות וויצאות דופן", המצדיקות סטייה מן המתחם בשל שיקולי שיקום אף כאשר העבירות הן בעלות חומרה יתרה (וכאשר הדברים נבחניםabis לה מכלול הנסיבות. ראו והשוו: ע"פ 5936/13 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 5 (14.1.2015)). איןנו סבורים שיש להדוף את המערער חזרה אל העולם שמןנו הצליח להיחיל. במאז רב המערער סלל לעצמו דרך חדשה, תוך שהוא מצליח להיעזר באנשים רבים שמצאו אותו ראוי לתמיכה ולעידוד. אף אנו סברנו שחשיבותנו להושיט לו יד. אנו מבקשים להביע את תקוותנו כי המערער יתמיד בדרכו החדשה.

14. אשר על כן, אנו סבורים שדין הערעור להתקבל, במובן זה שעונש המאסר בפועל של המערער עומד על 6 חודשים. עונש זה ירוצה על דרך של עבודות שירות, בכפוף לכך שתיתנתן חוות דעת חיובית של הממונה על עבודות השירות. עונש המאסר על תנאי שהושת על המערער, כמפורט בפסקה 5 לעיל, יעמוד עינינו. הממונה על עבודות השירות יגיש חוות דעת בעניין המערער עד ליום 10.5.2015, ולאחר קבלתה ינתן על-ידיינו פסק דין משלים.

15. לצדו של עונש המאסר יירוצה על דרך של עבודות שירות, בכפוף להמלצת הממונה, אנו סבורים שיש לפועל על-פי המלצה שירות המבחן ולהורות על מתן צו מבחן בעניינו של המערער. ההמלצת התקיימה להטלה צו מבחן בן שנה. עם זאת, לאחר שבדקנו את הדברים סברנו שייהי נכון להעמיד את צו המבחן לתקופה של שנה וחצי, באופן שיאפשר לשירות המבחן להוסיף וללוות את המערער הן בתקופה של עבודות השירות והן לאחריה לאורך שנה נוספת. המערער לווה עד כה בתהילך השיקומי שלו במרכז הטיפול, ואנו מבקשים להבטיח את המשך ליוויו גם במהלך התקופה שבה יבצע עבודות שירות. על כן, כאמור, ככל שהממונה על עבודות השירות יתן חוות דעת חיובית בעניינו של המערער, יוטל עליו צו מבחן למשך שנה וחצי, בתנאים שיפורטו בפסק הדין המשלים.

16. סוף דבר: הערעור מתקבל כאמור בפסקה 14 ו-15 לעיל.

ניתן היום, כ"ג בניסן התשע"ה (12.4.2015).

שופטת

שופטת

שופט
